

*Pój, wutroba, a wjesel so
na darach Boha swojeho
we lubym lětnim času.
Wšo rjane je za čłowjekow;
tuž njech na pyše zabrodow
so čłowske mysle pasu!*

*So štomy z lisćom zelenja,
so zemja krasnje wodžěwa,
kaž kryja z rubom blida.
Hlej, tulpy a tež lilije
su woblečene rjenješe
hač Salomona žida.*

*Pod njebjom škowrončk fifoli,
a z twarjenjow so w radosci
do polow hotbje maja,
hlós sołobika lubozny
nětk pjelnja hórki, doliny;
džak Bohu ptački praja.*

*Tam pčołow syła njesprócna
won zlětuje na kćenička
a měd sej hromadžuje;
pjenk winowy so rozslynja,
plód w slabym drjewje wutworja
a kiće pokazuje.*

*Tuž ja tež mjelčec njemóžu,
ja Bože skutki chwalić chcu,
kiž widžu w našim kraju;
hdyž spěwa wšitko stworjenje,
njech tež mi z erta kěrluš
so žorlo přeliwaju!*

*Ach, praju ja, hdyž, Božo, ty
nam hižom jow tak rjany sy
na tutej chudej zemi,
što dóstać ma po tutych dnjach
we twojich złotych bydlenjach
so nam mjez jandželemi?*

tekst: Paul Gerhardt 1653
přełožk: Jan Kilian 1846
spěwarske č. 576

Luby lětni čas

akwarel: J. Zejfarť

Krajlna w rjanym lětnim času

Spěwa škowrončk hišće? Wulětuje wón z mjezow a brjóžkow horje k njebju, zo by tam swój džakny kěrluš zanjesť? Wo tym rozmołwjachmy so nalěto w žónskej službje, po tym zo běchmy spěwali „Pój, wutroba, a wjesel so“. Přichodny króć, hdyž so zaso widžachmy, praješe jedna žona, zo je w poslednim času wědomje za škowrončkami hladala. Njedawno běše jedneho widžala a slyšala. Ale telko, kaž bě jich prjedy, hižo njeje.

Kěrluš wjedže nas po stwórbje w lětnim času a skedźbnja na Božu krasnosć, kotraž so špiheluje w rostlinach a zwěrjatach. Štomy so z lisćom zelenja. Kwětki maja rjeńši napohlad hač wša žida Salomona, wosebje tulpy a lilije. Wino kćěje a pokazuje hižo přenje małe kitki. Sołobik spěwa džakny kěrluš, ale tež škowrončk fifoli pod njebjom swój spěw. Pata wuchodźuje so ze swojim ludom, baćon sej swój dom hotuje, škórcy noša młodym jědz. Njesprócna syła pčołkow hromadžuje sej měd.

Janej Kilianej je so derje poradziło kěrluš přesadzić do našeho serbskeho swěta. Je hódno sej cyły kěrluš pomału přečitać, kaž meditaciju, a při tym sej jednotliwe wobrazy žiwje předstajić. Wšelake sceny móžemy tež džensa dožiwić, druhe znajemy snadź jenož hišće ze swojeho džěćatstwa. Hdže widžimy džensa hišće, kak pata ze swojim ludom po dworje dže? Moderne ratar-

stwo je hinaše hač po Tricećilětnj wójnje. A tola móžemy z pomocu kěrluš tež w našim času spóznać rjane lětnje wobrazy a so nad nimi wjeselić. Rozhladujmy so za škowrončkami, za druhimi ptačkami! Wjeselmy so, hdyž widžimy tulpy, kiž su rjenješe hač wša žida. Hdyž slyšimy rěčki w nižinach pluskotać abo hdyž widžimy, kak sej baćon swoje hnězdo hotuje, tak smy na slědach Paula Gerhardta. Tola jemu dže wo wyše poselstwo.

Přiroda njewobsteji wot sameho a ze sebj, wona je plód Božeho skutkowanja. Jeho duch wšo wožiwja. Krasnosć přirody w lětnim času ma nas dowjesć ke chwalbje Božej krasnosće. Zjednočmy swój hlós z cyłej stwórbje. Njewostańmy němi w lětnim času. Nad stwórbju steji stworićel.

Paulej Gerhardtej je stwórbja kaž znamjo, kiž pokazuje do njebjes. Wšitku zemsku krasnosć přetřejechi Boža krasnosć. Njebjesa su Chrystusowa zahroda, hdžež so chwalbne kěrluš zanošuja. My smy w njej kaž kwětki, kotraž kćěja k Božej česći.

Gerhardtowy lětni kěrluš njech nam wotewri woči za krasnosće w stwórbje a njech nam pomha při chwalbje Božeho mjena. Wón njech posylni našu nadžiju na wěčne Bože lěćo, kotraž přesahuje naše zemske nazhonjenja w lětnim času.

Jan Malink

Serbski Wótčenaš

Zašly měsac sy tu čita/a wo njewšřednym wopyće. Měrčinowa swójba měješe hosća z Finskeje. Hendrik běše Měrčinej napi-

sał finske słowa Wótčenaša. Tutu wažnu modlitwu znajemy wot Jezusa. Hač do džzensnišeho so křescenjo na cyłym swěće takle modla.

Kak derje znaješ naš serbski Wótčenaš? Wupjelń falowace słowa! Hač je tež mjez zaměšanymi pismikami wodorunje abo padorunje namakaš? **Beata Richterowa**

Wótče naš, kiž sy w njebjesach.

Swjećene budź twoje _____.

Přinď k nam twoje _____.

Twoja _____ so stań

kaž na njebju tak tež na zemi.

Naš wšředny _____ daj nam džzena.

A _____ nam naše winy,

kaž my wodawamy našim winikam.

A njewjedź nas do spytowanja,

ale _____ nas wot złeho.

Přetož twoje je kralestwo a _____

a _____ hač do wečnosće.

Hamjeń.

dž	i	d	a	k	ć	t	m	r	j	dž	č	ě
i	t	m	s	c	w	š	w	ě	ł	j	a	y
č	ń	ó	ř	h	w	dž	o	f	o	e	ó	b
e	z	c	ě	l	o	c	d	ń	w	n	š	r
s	u	l	č	ě	l	k	a	č	a	o	w	u
k	ě	w	ł	b	š	h	j	k	t	m	u	n
ž	w	o	d	j	r	č	e	s	ć	i	m	k
i	r	l	n	y	h	n	a	d	ó	m	ó	a
dž	ě	a	p	ó	ř	i	p	o	s	j	ž	n
b	ó	e	dž	ě	k	r	a	l	ć	e	o	z
r	k	r	a	l	e	s	t	w	o	n	a	j
u	ž	i	t	ř	ł	e	m	y	w	o	l	y
ć	k	a	c	i	ž	u	ł	a	n	a	j	r

Farar Herbert Nowak 91. narodniny woswjećić

Dnja 23. apryla woswjećić zaslužbny serbski farar Herbert Nowak w Drjowku swoje 91. narodniny. Mjez gratulantami běštaj tež Měto Pernak z Berlina a džowka jubilara dr. Madlena Norbergowa z Choćebuza (wotprawa). Wo wosebitym narodninskim daru, kotryž fararjej Nowakej na jeho čestnym dnu přepodachu, čitajće na 3. stronje našeho časopisa.

Foto: W. Měškank

Serbski bus 2007

Lětuši Serbski bus pojedže njedźelu, 10. junija, přez Slep do noweho Rogowa pola Baršća a dale do Lubina. Wotjědzemy w Budyšinje we 8.00 hodź. na znatym městnje pola Flackec awtowego domu. Wokoło 18.00 hodź. wróćimy so do Budyšina. Krótkodobne přizjewjenja su hišće možne pola Měrčina Wirtha w Budyšinje.

Serbski cyrkwinski dzeń 7. a 8. julija we Wojerecach

Foto: TM
Naměsto ze Serbskeje studnju we Wojerecach

Lubje přeprašujemy wšitkich Serbow na lětuši Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń do Wojerec. Wón zahaji so sobotu, 7. julija, w 14.00 hodź. w Janskej cyrkwi. Po kofeju w susodnym Lutherowym domje słyšimy wšelake přinoški wo serbskich slědach we Wojerecach. Nawječor we 18.00 hodź. pokazaja so stare filmy ze wsow Wojerowskeje wosady.

Njedźelu, 8. julija, započnu so w 10.00 hodź. swjedźenske kemše. Přědowanje změje Serbski superintendent Jan Malink, w samsnym času swjeća so kemše za džěci. Dalše zarjadowanja cyrkwinskeho dnja wotměja so na Horach, kiž leža wot Wojerec něhdže tři kilometry w směnje do Narća. Hižo rjany napohlad čisteje a hladaneje wsy wabi sej tam dojć. W tamnišim wjesnym hosćencu „Lipa“ budžetej wobjed a naša připołdniša bjesada ze spěwanjom a krótkimi přinoškami. W bliskosći hosćenca namakamy Křižanec wjesny muzej a Patokec Serbsku bróžen. Wobej stej z wulkej lubosću wuhotowaneje a hódnej, sej jej wobhladać. Při Patokec bróžni budže tež zabawa za džěci.

Prosimy Serbow z Wojerowskeje, Slepjanskeje a Budysekeje konciny kaž tež z Delnjeje Łužicy, zo bychy w bohatej ličbje na lětuši cyrkwinski dzeń přichwatali. Nadrobny program wozjewi so w přichodnym čisle Pomhaj Bóh.

Měrčin Wirth

Nabožny tydzeń za džěci

Serbske džěci su přeprašene na nabožny tydzeń, kiž wotměje so w lětnich prózdnicach wot 6. do 10. awgusta w domje starolutherskeje wosady we Wukrančicach. Wobdžělnje plaći 45 eurow za přenje džěco a 30 eurow za kóžde dalše džěco. Přizjewić móžeće so pola Serbskeho superintendenta Jana Malinka w Budyšinje (tel. 0 35 91 / 4 22 01).

Knihaz přédowanjami fararja Herberta Nowaka wuša

Žohnowana staroba 91 lět a narodninski swjeden z tajkim jónkrócnym darom, kaž je jón knjez farar n. w. Herbert Nowak w Drjowku z ruki najmlódšeje džowki dr. Madleny Norbergoweje dóstał, stej dosć njewšednej wěcy. Do Drjowka na kofejowu hosćinu běchu sej dnja 23. apryla dojěli přiwuzni jubilara kaž tež redaktoraj Noweho Casnika a delnjoserbskeho rozhłosa a zastupjer džěłoweje skupiny „Serbska namša“. Za tutu skupinu a serbskich wěriwych běše knjez farar Nowak wjele lět woporniwe skutkował. Jeho přédowanja na delnjoserbskich kemšach a w serbskim rozhłosu su nětkole wuše pod titulom „Prjatkowanja. Zbožne su, kenž Bože słowo słyše a wobchowaju“. Je to 7. spis w rjedže „Podstupimske pśinoski k sorabistice“ při Inštituće za slawistiku Podstupimskeje uniwersity, kiž wobsahuje tež rjad dalších zajimawych datow ze žiwjenja fararja Nowaka. (ISBN 978-3-939469-56-8; ISSN 1615-2476)

Werner Měškank

Nagrono wudawarki

Luby nanko, cesćone gosći!

To jo byt dobry lětnik – 1916 –, ako jo nam wobražić toś tu tšojku: Jurija Brězana, Frida Mětška a Herberta Nowaka. Jurij Brězan a dr. Frido Mětšk nještej južo wěcej mjazy nami, ten slědny – Herbert Nowak – jo se pak zinsajšnje pócěsćenje napšawdu zaslužyl.

K jubilejoju 90. narodnego dnja slědne lěto njejsom to mógała dojspiš z dogótowanim prjatkarskich knigłow Herberta Nowaka. To jo dejata hyšći lěto dlej traš. Něnto smy pak wjelgin glucne, až jo se wšykno tak derje ražiło.

Zachopiło jo se žěło w nazymje 2004, ako smy chopili přédne manuskripty wótpisaš, pótom jo se pśinamakalo pśecej wěcej teksta a hyšći to a druge gódne prjatkowanje. By škóda bylo, gaby toś te teksty wuwóstajili. Tak jo ta zběrka rosla. Knigly něnto wopśimjeju 330 stron teksta a hyšći personalne daty Herberta Nowaka.

Knigly su pó Pomgajbogu Kristalubu Frycu, Janu Zygmuntu Bjedrichu Šyndlarju a Janu Bjedrichu Tešnarju te stworte prjatkarske knigly, ako serbski lud do rukow dostanjo. Wšykne nalicone knigly ako teke nowe su mimo teologiskeje gódnoty teke pomnik skóro wótzabyteje klasiskeje dolnoserbskeje cerkwineje rěcy, z wjelikim leksikaliskim bogatstwom a stilistiskimi wariacijami.

Knigly su wujšli w rěže „Podstupimske pśinoski k sorabistice“ – seriji, kótaruž smy mógali wuchowaš pśed tegdejšym njespšawnym wótpóranim serbskego wukubłanja na Podstupimskej uniwersiće, a su južo to 7. wudaše! Uniwersitne nakładnistwo žěła zinsa wjelgin derje z nami gromadu a našu seriju pśikładnje pódpěrujo. Nosar celego projekta „Prjatkarske knigly Herberta Nowaka“ jo Spěchowanske towaristwo za serbsku rěc w cerkwi pod nawjedowanim kněza fararja Helmuta Hupaca. Towaristwo jo teke wudaše sobu financěrowało, ako teke generalna superintendentura Chóšebuz, Mašica Serbska, Serbske ewangelske towaristwo w Budyšnje, Institut za slawistiku w Podstupimje,

uniwersitne nakładnistwo w Podstupimje a faktiski awtor sam. Chóšebuska generalna promštowka kněni Heilgard Asmus jo pśedstwo za nje pisała. A wósebnje cu se na tom městnje wuzěkowaš Pětšoju Janašoju, ako jo pódlu swójego napinajucego žěla z Kosykom cas za korektury namakał. Cěly řed Podstupimskich pśinoskow jo spěchowny wot Załožby za serbski lud, kótarež som wósebnje žěkowna.

Pśi wšom napinanju a wšej procy pohtěša lěta dlujko som rada z knigłami žělała, som wjele nawuknuła a jo se mě spódobato nanoju w tej formje pomnik stajiš. Wósebnje se wjaselim, až nanko jo docakał toś ten žěn a až móžom jomu zinsa wósobinski toś te knigly do rukowu daš.

dr. Madlena Norbergowa

Nagrono prjatkarja

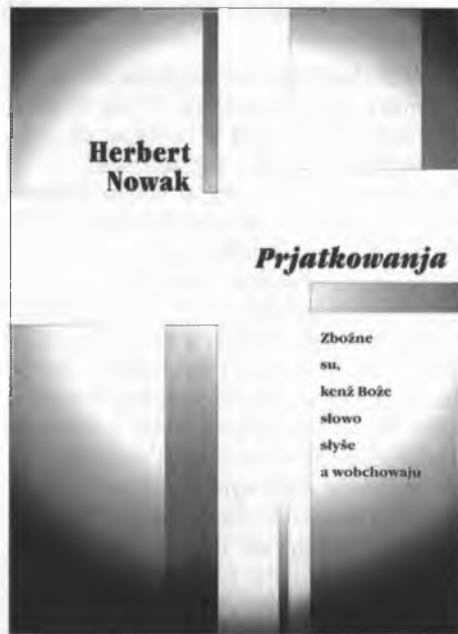
Cesćone gosći!

Toś te knigly su mój slědny póstrow na ten swět, kóтарыž jo mě njasł z wjelikeju sćerpnošću – jaden swět, kenž jo mě pšez pšět lět pokazował swóje lubošći, ale pšez lětza setki teke swóje lubošći. Som žěkowny za wjele dobrotow; som pak teke pšetrał wšake napšeiwnošći – ale summa summarum: som spokojom ze swójim žywjenim.

Wjele pozitiwnego njestoj na mójom konše; weto som wšaku chwalbu nazgónił, což nastupa našu lubu dolnoserbsku rěc. Som wóstał cłowjek ze starego casa, žož Stresemann jo mój favorit był (ale teke Brüninga a Schleichera som cesćił). Njejsom mógał zeblac tu Weimarsku kóžu; togodla som wótergi padnuł do njerozměša. Gaby z kuždym kněžarstwom (abo z kuždej diktaturu!), ako som pšetrał, teke ten nowy kabat woblekał, by se wjele lažčej měł.

Som konserwatiwny cłowjek; njejsom mógał to zajspiš abo samo do rěki chytaš, což som w młodych lětach – to jo cas po přédnej swětowej wójnje – wižel a nazgónił. Lěc jo wóny cas napšawdu tak dobry był, njejsom tencas hyšći pšeslěžil, togodla njok jo wobtwariš.

Som wjelgin špatny spiwar (w šuli su mě pśirownowali z garonu!); togodla som se walił na pisanje. Tomu hobbyju som zwěrnny wóstał, až šěžka chórosć (popajž) jo

mójej ruce tak deformowała, až njamógu pjera južo žaržaš.

Som dejał až do kónca pówołańskego žywjenja nimskim wósadam služyš, rownož by lubjej serbskim kšesćijanam prjatkował. Pśi Odrje su naše žiwi se narožili – my by jich lubjej ze Sprjewineju wodu dupili! Ale naša familija jo teke we cuzbje dosć pšípóznaša namakała a my smy tam wjele glucnych góžinow nazgónili.

Som we rozsudnych momentach swójojo žywjenja cesto słabe nerwy měł. Taki deficit ma njelube konsekwence. Luže su pódermo pytałi pśi mnjo wónu zeleznu wólu, aby se teke pšesajžil. Som wjele lět woprował, pśedewšym našej familiji, město togo až by stupil wen z wejsarškeje idyle, tam, žož se njepóšamplijo, ale chwata z wjelikimi kšocenjami dopředka.

Njejsom wjele z politiku rožel; ale ako jo Gustav Stresemann (1878–1929) njezapki pšejěsno wumřel, jo naš nan zapłakał – a ja z nim. Gaby wony Gustav teke kaž Adenauer (1876–1967) na lětach tak žognowany był, ga njeby Nimska do pazorow fašizma a wu nas teke komunizma padnuła – z jadnym słowom: Druga swětowa wójna njeby se wuderila.

Až my zinsa knižnu premjeru swěšimy, mamy se žěkowaš kněni dr. Norbergoweje, kótaruž jo zapředka dobru ideju měła a pótom za realizaciju teje ideje wjele casa woprowała. Njejo zewšym lažko bylo se pšepyskaš pšez prjatkowanja mójich slědnych lět. Ja som gjardy na rezultat jeje njewomucnego procowanja.

Bóžko stej mójej wócy tak starej ako ja. Tak ja jano małko wižim, pisanje jo mě něnto wjelgin šěžko. Duchtař jo mě ražil ze wšyknyimi aktiwitami wopšestaš. To teke cynim a wam, ako sćo mójogodla do Drjowka pšichwatali, pśiwołam: Mějšo žěk, wutšobny žěk!
Herbert Nowak

„Jenož štóž ma sylne korjenje, tón změje tež sylne křidła“

Rozmołwa z fararjom Joachimom Nagelom we Wojerecach składnostnje jeho 60. narodnin

W Serbach sće Wy, knjz farar Nagel, znaty jako „serbski farar“ we Wojerecach. Njejsće pak w serbskej swójbje wotrostł. Zwotkel pochadžeće?

Moja kolebka je stała w měsće Velbert w Porynskej. Tam sym so 27. junija 1947 narodził. Staršej pochadžeštaj ze Šleskeje. Bě to domizna mačerje, nan je so z Porynskeje tam přesydlil. 1943 je znaty šleski biskop Fränkel staršeju w cyrkwi swjateje Trojicy we Wróclawju zwěrował. Nan bě potom hišće we wójnje a je před Leningradom wobě noze zhubil. 1945 scěhowaše wuhnaće ze Šleskeje. Staršej zasydlisťaj so we Velberće, nanowym ródny mjesće. Tu namaka nan džěto jako telefonist. Mać bě domjaca a so wo našu maťu swójbju staraše. Běch doma jeničke džěčo.

Sće w pobožnej swójbje wotrostł, zo sće sej fararske powoňanje wuzwolil?

Wotrosćech w konfesionalnje měšanej swójbje. Mać bě ewangelska a jara pobožna. Z jeje strony mějachmy w swójbje četu, kiž přislušeše znatemu šleskemu žónskemu rjadej „Thielewinklerschwestern“. Nan bě katolski, ale mjenje pobožny. Z jeho strony mějachmy w swójbje katolsku rjadnisku sotru. Ja wotrosćech po maćeri ewangelski a buch te w šuli ewangelski kubłany.

Sće chodzil na konfesionalnu šulu?

Wopytach ewangelsku zakładnu šulu we Velberće. Každý dzeń rano mějachmy hodžinu nabožiny a stajnje započachmy ju ze znatym spěwom Paula Gerhardta „Pój, wutroba, a wjesel so“. Najskerje moja lubosć k spěwanju hižo wottam pochadža. Tuta šula drje je mje sylnišo wowliwowała, hač sej to dołhi čas myslach. Po konfirmaciji běch potom aktiwny člon CVJM. Tam bě jara rjenje. Smy wjele hromadže po puću byli, sej něhdže wulećeli, pućowali a při

tym tež zaso spěwali. To bě tajka kombinacija mjez křesćanstwom a romantiku. Sym džakowny, zo smědžach tole dožiwić.

Po maturje sće so potom na teologiju podať?

Hišće nic. 1966 zložich maturu. Naš farar namjetowaše mi studij teologije, ja myslach bóle na medicinu. Mać bě přećiwu wobojemu. Tak sym so rozsudžil za fyziku a filozofiju. Woboje studowach najprjedy dvě lěće w Göttingenje, potom dvě lěće w Heidelbergu. W tym času přislušach studentskemu bratrowstwu (Burschenschaft). Njeběch jenož nominelny, ale aktiwny člon. Běchmy „schlagende Verbindung“, tuž sym tež tesakowať. Tež tu smy wjele spěwali, tak zo so džensa skoro hišće lěpje w komersowej knize hač w spěwarskich wuznamach. W bratrowstwje so tež narodneho ducha nasrěbach a móžu džensa z přeswědčenja prajić: Sym hordy na to, zo sym Němc. Runje tak přeswědčeny tež praju: Sym jara hordy na to, zo je moja žona Pólka.

Kajki bě Waš puć potom wot fyzikarja a filozofa k duchownemu?

Dosć kwaklojty. Po wonych přěnych štyrjoch studijných lětach so moje žiwjenje změní přez nahlu smjerc mačerje. Změnich studijne městno a studowach wotnětka na Technischej wysokej šuli w Aachenje. Změnich tež konfesiju a přestupich ke katolskej cyrkwi. Druhim a sebi samemu njejsym tehdy žiwjenje lochko činiť. Doma su mje wustorčili. Tak běch tež financielnje cyle na sebjě stajany. Pódlu studija džětach w lijerni, zo bych so zežiwiť.

Što Was pohnu přestupić ke katolskej cyrkwi?

W katolskim křesćanstwje namakach mjezynarodnosć a intelektualnu šěrokosć, kaž ju dotal njeběch znať. Wotkrywach sej no-

Farar Joachim Nagel při narownej taflí něhdyšeho Wojerowskeho serbskeho fararja Wylema Černika w Janskej cyrkwi. Taflu přenjesechu w lěće 1999 z pohrjebnišća do cyrkwe a ju tak před zničěnjom wuchowachu.

Foto: T. Malinkowa

we swěty: Zaběrach so z molerstwom, čitach Danteho, zanurich so do srjedžowěkowskich rukopisow a scyła do srjedžowěkowskeho swěta. Připódlu studowach tež hišće katolsku teologiju. A kaž to pola konwertitow tak je: Myslach samo na to, so stać z mnichom.

Džensa pak njejsće katolski mnich, ale ewangelski farar. Kak je k temu dóšto?

1982 skónčich studij jako magister artium. W tutym času tež pytnych, zo to katolske tola njeje mój žiwjenski puć. Nimo teho mje wosobowy kult wokoło tehdyšeho bamža Wojtyły chětro wotstorkowaše. Nakazany wróćich so k protestantizmej a rozsudžich so jara wědomje za studij ewangelskeje teologije ze zaměrom, so stać z ewangelskim fararjom. 1982 započach w Bochumje ze studijom a studowach zaměrnje. Prajachu mi, zo běch najspešniši student teologije po Druhej swětowej wójnje w cyłej Porynskej. Hižo po pjeć semestrach přizjewich so za eksamen, kotryž potom 1986 zložich.

Nimale štyrćećilětny sće so potajkim podať do powoňanskeho džěta ewangelskeho duchowneho. Kotra bě Waša přěnja wosada?

Po přěnim eksamenje 1986 dyrbjach najprjedy dvě lěće do wikariata. Tutón absolwowach w Aachenje. Po tym zložich 1988 druhi eksamen a běch pođra lěta pomocny předar w Merksteinje pola Aachena. Tam buch 1989 ordiněrowany. Potom sym so na wšelake duchowne městna přizjewil a skónčich naposledk w jastwje.

Tole dyrbiće nam trochu bliže rozložić. Džětach wot 1990 do 1992 w młodžinskim jastwje Ottweiler w Posaarskej. Mějachu tam w jastwje powoňansku šulu a na tutej běch z wučerjom nabožiny. Tež dušepastyrstwo w jastwje wukonjach. Připódlu podawach ⇒

Křćeńca Alexandera Aulicha ze Židžinoho 1997 we Wojerowskej Janskej cyrkwi. Žony běchu w serbskej drasće přišli a farar Nagel wukřčil džěčo serbsce.

Foto: priwatne

⇒ hišće nabožinu na dalšej powołanskej šuli.

Z Posaarskeje do Łužicy – što je Was pohnuło k tutej nic jenož geografisce dosć wulkej kročeli?

W lěće 1990 běch swoju pozdźišu žonu zeznał, kotraž je Pólka z Poznania. Jězba k njej – to bě přeco dosć daleko. Hdyž so potom moja šula w jastwje zawrě, dyrbjach so za nowym džěłom rozhladować. W „Rheinisches Amtsblatt“ namakach wupisanje farskeho městna we Wojerecach. Přizjewich so a kónc lěta 1992 mje tu jako wosadneho fararja přistajichu. Najprjedy sej wšitcy myslachu, zo chcu na farske městno w nowym měsće, ale rozsudžich so za stare město dla serbskich korjenow tuteje wosady.

Što wabješe Was na tym serbskim, kiž wšak bě Wam dotal cyle cuze?

Mějach stajnje hižo wěstu lubosć za rěče a někotre tež mjenje abo bóle nawuknych, tež stare rěče kaž egyptowsku, hebrejsku, aramejsku, grjeksku a łaćonsku. Najlubša rěč je mi italsčina, do pólsčiny so žony dla zanurich. Čehodla njeměł potom hišće dalšu rěč kaž serbsčinu nawuknyć? We Wojerecach bě 1991 posledni serbski farar Jan Lazar zemrěł. Tuž dorěčach sej z dr. Kühnom ze Zhorjelskeho konsistorstwa, zo serbsce nawuknu. Wopytach na rěčneji šuli w Minakale kurs serbsčiny.

Do kotreje měry wobknježiće serbsku rěč?

Rozumju wjele a rěču trochu, naju rozmótu pak dyrbimój němsce wjesć. Moje znamosće serbsčiny ani tak hubjene njeběchu, ale pytnu, kak so pohubjeja, dokelž so tak mało wužiwaja.

Wopisajće nam prosu serbsku situaciju we Wojerowskej wosadze.

Móžu wšak jenož wo tych 15 lětach rěčeć, kiž tu sym. W tym času je so nastupajo rěč hižo tójšto změniło. Serbsce rěča poprawom jenož hišće w Židzinom někotři stari mjez sobu. W druhich wjeskach je němčina hižo wobchadna rěč tež mjez starymi. Husto słyšu tež sady kaž: „Meine Mutter hat mit mir sorbisch gesprochen, ich habe deutsch geantwortet.“ Tajcy ludžo zwjetša hišće serbsce rozumja a maja hišće začuće za serbsku tradiciju.

Kelko žonow chodźi hišće w serbskej drasće?

Tych je jenož hišće mało. W cyłej wosadze, bych prajił, nic wjac hač džesać. Lětsa je zemrěła poslednja drastynošerka w Židzinom, knjeni Lejna Mačowa. Hdyž swoje zastojnstwo we Wojerecach nastupich, bě tam hišće džesać do pjatnaće žonow w serbskej drasće.

Kotre serbske zarjadowanja abo aktiwity su we Wojerowskej wosadze?

Jako přenje ma so mjenować, zo sup. Malink z Budyšina dwójce wob lěto sem přijědže. Swjećimy w cyrkwi serbske kemše a po tym mamy serbsku bjesadu we wosadnym domje. Bohužel tež tu wobdźělnistwo

hladajcy woteběra. Hdyž běch nowy we Wojerecach a sup. Albert tu wosadne popoždny wotměwaše, mějachmy 15 do 20 wobdźělnikow. Raz w Čisku běchmy samo wjac hač 30, dokelž bě hišće cyła skupina žonow ze Židzino z kolesami přijěła. Džensa so na serbskich wosadnych popoždnych lědma džesaćo hromadza.

Maja tajke snadnje wopytane serbske zarjadowanja scyta zmysł?

Cyle jasnje: Haj! Rěč je duša luda a tuta duša ma so hladać. Spytamy wšak tež na serbskich wosadnych popoždnych młodych zapřijeć. Mamy na wosadnym teritoriju dvě pěstowarni z WITAJ-projektom, na Horach a w Němcach. WITAJ-džěci a jich staršich zwjetša tež na serbsce wosadne popoždny přeprošujemy, zo bychu džěci mały program poskićili. Sym tež wšelake džěčace nabožne spěwki do serbsčiny přeložił, kotrež džěci nětko spěwaja. Jedyn z tutych spěwow chcedza samo němske džěci serbsce spěwać, dokelž so jim to lěpje lubi hač w němskej rěči.

Ma serbsčina we wosadnym žiwjenju hišće někajki wuznam?

W dušepastyrstwie je serbsčina druhdy wažna. Mamy tajke pady, hdžež so stari ludžo přez chorosć abo starobu tak duchownje zeslabjeni, zo móžeš so hubjenje z nimi dorozumić. Hdyž pak móža so ze mnu w swojej maćernej serbskej rěči dorěčeć, je počah hnydom cyle hinaši. Tež na narodninskih wopytach wužiwam husto serbske zbožopřejne hrónčko, kotrež sym wot wosadnych słyšał. Je to hrónčko, z kotrymž su něhdy mótki svojim kmótram k nowemu lětu zbožo přeli. Ze samsnymi słowami ja nětko k nowemu žiwjenskemu lětu zbožo přēju: „Daj Wam Bóh zbožo na te nowe lěto, zo byšće strowy a bryšny był. Bóh tón Knjez njech Wam wobradzi, štož Wam nuzne a trěbne je: dobry měř, dobrou strowosć a Bože žohnowanje.“ Druhdy hrónčko najprjedy němsce a potom serbsce praju. Husto je narodninarjo tež sobu rěča a druhdy so w dopomnjenju na džěčatstwo sylza wukuli. Hdys a hdys tež na pohrbach serbski spěw zahrajemy, kaž lětsa na chowanju hižo mjenowaneje knjeni Lejny Mačoweje w Židzinom. „Ha widžuli ptačata čahnyć“ tam zaklinča a wšitcy přewodžerjo to jako dobre začuwachu.

Su skladnosće, serbsčinu tež mjez młodymi wužiwac?

To je wězo čezka situacija. Našim konfirmamam spytam kóžde lěto serbsčinu trochu zblizić. Zwučujemy serbski Wótčenaš, kotryž so woni potom tež na konfirmaciji w cyrkwi modla. Či z města trjebaja jón jenož čitać, či ze wsy pak měli jón wobknjezić. Někotři tež doma z wowku serbski Wótčenaš zwučuja. Konfirmaciske hrono přednjeju ja potom kóždemu w němskej a serbskej rěči a žohnowanje je jenož serbske.

Młodostni to serbske bjeze wšeho akceptuja?

Poprawom haj – a byrnjež tón abo tamny

tak prawje njechał, farar Nagel so tola přesadzi. Měnju, zo je wažne, zo młodostni serbsku rěč słyša, so někak z njej rozestajaja a ju jako něšto pozitiwne, jako bohatstwo začuwaja. Tež strachi maja so přewinyc. Druhdy słyšu wot swojich konfirmandow tajke něšto kaž: „Die Oma spricht immer dann sorbisch, wenn ich sie nicht verstehen soll.“ To je tola zła krej w swójbach! To njesmě być, zo čerpi rěče dla poměr mjez wnučku a wowku, kiž měł tola cyle dowěrliwy być.

W zašlych lětach slyšachmy hdys a hdys něšto wo serbskich křćeńcach we Wojerecach. Kelko jich bě a što bě na nich serbske?

W běhu 15 lět, kiž tu sym, mějach tři serbske křćeńcy. Patokec z Horow běchu přeni, kiž dachu swoju džowčičku serbsce wukřćić. Žony běchu wšitke přišli w serbskej drasće a ja přewjedzech křćeńcu w serbskej rěči. K temu dyrbjach sej z archiwa staru serbsku agendu z pruskich časow wučahnyć. Byrnjež wšitcy wobdžěleni serbsce njerozumili, tak je tola emocionalne dožiwjenje tajkeje křćeńcy nimoměry sylne.

Je hišće dalších serbskich zarjadowanjow we wosadze?

Na wotewrjenje wikow jutrownych jejkow w Nowej Łuce skazaja sej kóžde lěto duchowneho. Hdyž ja tam sym, wotewrju wiki z požohnowanjom tež w serbskej rěči. Nowu tradiciju mamy ze zelenym štwórtkom na Horach, kiž hromadze ze Slepjanskimi kantorkami w Patokec bróžni přewjedžemy. Lětsa bě to hižo sedmy abo wosmy raz. Ja mam tam dwurěčne předowanje, w kotrymž přeco na korjenje a tradicije pokazam. Potom spěwamy kěrluš – stajnje přenje štučku němsce, dokelž je to bóle zwučene, a dalje štučki serbsce.

Kajki přichod wěšćiće temu serbske mu?

Přēju sej, zo by wjesele na tradicijach dale wostało a přiběrało. Tradicije – to je swěca, kiž nima so pod kórc stajić, ale wysoko na swěčnik. Hubjene swědomje dyrbjało někoho hrjebać, hdyž so tradicije jenož na drastu a našočki redukuja. Duša luda je rěč. Tehodla móžu wšitkich jenož namoľwjeć: Wukńće serbsce! Jenož štóž ma sylne korjenje, tón změje tež sylne křidła.

Woswjećiće tutón mēšac swoje 60. narodniny. Hotujeće so hižo na wuměnk?

Mam hišće pjec powołanskich lět před sobu. Tuchwilu mam wjele wjesela na problemach nowišej teoretiskeje fyziki. Rěč a kultura Etruskow mje fascinujetej a tež teologija a filozofija Immanuela Kanta mje přeco hišće wabitej. Hewak sym hižo štyri lěta z džědom a swójbny čłowjek z domom a zahradu w Pólskej, w bliskosći Poznania. Tam jako wuměnkaz z mandželskej počahnu, na čož so džensa hižo wjeselu.

Mějće džak za rozmótu. K Wašim 60tym narodninam Wam wutrobnje gratulujemy a přejemy Bože žohnowanje do dalších lět. Prašała so **T.M.**

Dopomnjenki na mojeho nana Wylema Černika

Hdyž mój luby nan Wylem Černik w meji 1958 zemrě, běch pjatnaće lět stara. W tutym času młodostneho wuwica započach so zesamostatnjeć, swój charakter po swojej woli wuwivać a so normow staršiskeho domu zdalować, njewědzo, kak nuznje škit a wěstotu tuteho staršiskeho doma hišće trjebach. Jako nan cyle njenadžicy zemrě, so we mni swět syzny. Nazajtra běžach do parka za Lessingowej šulu, do kotrejež tak rady chodžach, sydnych so na ławku a spytach sej swoje položenje wuwědomić. Čujach so kaž štom, kiž nadobo žane korjenje wjac nima, kaž wukorjenjeny štom. Dopominach so wězo tež na wšě njedušnosće napřečo nanej, kotrež mje hišće dołho wobčežowachu, wšako bě wón mje, swoju jeničku džowku, jara lubował.

Nan měješe njesměrnje wjele džěła w swojim farskim zastojnstwje. Wobstarnje sydom serbskich wsow wokolo Wojerec žadaše sej jara wjele časa a mocow. Tehodla přewostaji našej maćeri wšu starosć wo domjacnosć a džěci, a wona měješe wjele zrozumjenja za jeho službne winowatosće. Přiwšěm pak prašeše so nan za čas zhradneho wobjeda stajnje za šulskimi staroscemi nas třoch džěci. Tak derje kaž so někak hodžeše, wobdžěli so na našim žiwjenju, kotrež so počasu pola kóždého na hinaše wašnje zesamostatnješe.

Z čězki domjacymi nadawkami smědžach k nanej přińc, tež hdyž so wón runje na biblisku hodžinu přihotowaše. Smědžach w jeho stwě klawěr hrać, a wón přestyša smilnje wšitke zmylki, kiž jeho dosć dobre muzikaliske wucho čwělowachu. Hdyž mějach přeće, činješe wšo, zo by mi je spjelnił. Za kóždy wopyt pola zubneho lěkarja dóstach 50 pjenježkow, hačrunjež běchu pjenjezy žadne. Ani jeho wulka přichilnosć k jeho mandželskej, mojej maćeri, jeho nje-wotdžerža mi stajnje zaso wosebite přeća spjelnić. Mějach so jara derje jako džěco – to pak so čłowjekej hakle wuwědomi, hdyž je so tutón čas pominył. Mějach so tež po tym derje, přetož mać wědžeše sej pomhać, ale bjez nana bě wšo hinak.

Nan njebě so lochko měł w swojim žiwjenju. Wšitko je sej dyrbał wuwjować, ničo so jemu njeje dariło. Po štyrjoch lětach mandželstwa dyrbbeše na pjeć lět do wójny. Jako so ja 1943 narodžich, mać z křćeńcu wočakny, doniž wón dowol njedósta, zo by mje sam wukřićić móhł. Moje křćenске hrono bě Jez 43,1: „Njeboj so, přetož sym će wumóhł; ja sym će z twójim mjenom wołał, ty sy mój.“ Samsne hrono dóstach wot nana tež ke konfirmaciji. Wone měješe być hesło mojeho žiwjenja.

Jara wědomje dožiwich paćersku wučbu. Nanowe wjesole, pobožne a žiwe wašnje je nas konfirmandow natyknyło. Chodžach tež na džěćace kemše, młodžinski kruh, cyrkwinski chór atd. – ze wšeho pak

Wojerowski farar Wylem Černik ze swojima džěscoma Rosemarie, awtorku našeho přinoška, a Immanuelom w nowemburu lěta 1954

Foto: priwatne

je so mi paćerska wučba najbóle zaščěpiła. Najwjetši začić we mni zawostajichu wěrywuznawarske artikle Martina Luthera, kiž džensa hišće z hłowy wěm. Bibliske stawizny běchu mi znate, ale tute hłuboke dopóznaća a wuznaća wěry, kiž nan z přeswědčenjom wučěše, zaščěpichu so mi do wutroby a su do džensnišeho zakłady mojeje wěry. W konfirmaciskim času chodžach tež pravidlownje na kónctydzenske nutnosće a na bibliske hodžiny, kotrež běchu mi wutrobna naležnosć. Tež po nanowej smjerći wjedžeše mje Bóh stajnje do wosadow ze žiwymi křescanami a wjesolej wěru.

Nan bě towaršliwy čłowjek. Wón lubowaše serbske swjedženje, chodžeše z nami na kwasy a konfirmacije, kiž su mi jako něšto jara rjane – tež dla přewšo dobreje jedže – w pomjatku wostałe. Dycy dom – bě to zwjetša pócmje a pěši – spěwachmy my pjeć wječorne spěwy a kanony. Nan je wjesele zakantori a mać měješe jara rjany hlós.

Bohužel njeměješe naša mać žadyn wosebity počah k serbskim wosadnym, tak zo tež my džěci wjele wot poprawneho serbstwa sobu njedóstachmy. Jenož mój wulki bratr Wolfgang chodžeše na Serbsku wyšu šulu w Budyšinje a móžeše tutu rjanu řeč řećec. Wón je nam potom tež móhł nanowy w Pomhaj Bóh wozjewjeny žiwjenjeběh přeložić. Ja dóstach powšitkownu lubosć k słowjanskim řečam sobu na žiwjenski puć. Ze zahorjenjom sym w šuli rusce wuknyła, štož nan ze zajimom a spokojenjom scěhowaše.

Nan bě wjesoly křescan, kotryž z wulkim nutřkownym wobdžělenjom radosće a zrudoby swojich wosadnych džěleše. Za njeho njebě rozdžěla mjez chudymi a bohatymi, wysoko inteligentnymi a wšědnymi lu-

dźimi. Tež tajkich, kotřiž běchu z mjenje materielnymi a duchownymi darami wuhotowani, wón přećelnje přewodžeše. Pomhaše jim, hdyž jich zetka, na přikład poľnje nakładowany wóz po dróze čahnýc, zo by z ludźimi do rozmoľwy přišoł. Jeho žiwjenski wobsah a wutrobna naležnosć bě, zo bychu wšitcy Jezusa, wumóžnika, zeznali a spóznali.

W poslednich lětach wěnowaše nan wšě swoje mocy nowonatwarej Wojerowskeje Janskeje cyrkwe, kotraž bě so runja farje we wójnje zničila. Njesprócnije wobstarowaše dowolnosć po dowolnosći a jězdžeše ze swojim motorrolerom tež do najzdalenišich městow, zo by móhł nowy twarski wotrězk započec. A kóžde poradjenje twarskich naprawow jeho wozboži. Móžu so hišće na jeho wulku radosć dopomnić, jako so cyrkej zběhaše, a runje tak, jako so železne zwony na wěžu čehnechu a připrawichu.

Wjele džěła přenapinaše nanowu slabu wutrobu. Tehodla dyrbbeše 1957 na kuru do Wildbada. Tam zezna fararja Wilhelma Buscha, młodžinskeho duchowneho z Eskena, a chodžeše pravidlownje na jeho ewangelizaciske wječorki. Z nich čerpaše nowe mocy za swoje džěło doma. Ručez bě z kury dom, wěnowaše so zaso z poľnej paru swojim nadawkam. Z Wojerowskimi wosadnymi hotowaše so nalěto 1958 na serbski cyrkwinski dzeń, kotryž wotmě so spočatk junija w jeho ródny Slepom. Jeho slaba wutroba pak jemu tutón dzeń hižo dožiwic njeda. Njenadžicy wza jeho Bóh w nocy na njedželu, 4. meje 1958, k sebi. Z tym so nahle skónči džěło swěrneho služownika we winicy Knjeza.

Rosemarie Schäfer
rodž. Černikec, Tübingen

Kak jako šulski hólc fararja Černika zeznach

Pisamy lěto 1945. Wójna je bohudzakowanimo. Mać mi hižo wjace njekaza, hdyž z Małeho Židžinoho – tam sym so 1934 narodził – do Wulkeho do šule dyrbjach, „zo mi božedla tež w pawsy ničo serski njepojedaš“. To běch sej poslednje lěta dokładnje wotwučił. Častodosć je mi němski wučer w SA-uniformje mócnje dla toho z kijom na porsty abo na ríc („Hosen runter und auf die Bank“ – to ženje njezabudu) bił (doma prajachmy „młócić“).

Połdra lěta pozdžišo wróci so tež nan z wójny domoj. Runjež njebě we wójsku na ruskej fronće žanu sadu serbsce rěčeć móht, běše to pola nas přez nóc zaso hinak. Wowka, mać a džěd su ze mnu doma stajnje w Židžinskim dialektce serbski powědali. Tež nan so hnydom po tym měješe, runjež wědžeše, zo mjez sobušulermi jenož hišće němcowachmy.

Z našeje žiwnoće doma pochadžeše mój wulkowuj Jan Nali. Jako wón 6. februara 1887 swět wuhlada, bu z mjenom „Johann Nahwo“ na stawnistwje zapisany. Hač do džensnišeho mjenuja nas Serbja w Židžinom a wokolinje „Nahwoc“. Hakle 1923 je so mjeno mojeho wulkowuja na „Nali“ změniło. W hamtskim wopismje stej: „Der Schriftsteller Johann Nahwo gen. Nahly in Seidewinkel, Kreis Hoyerswerda, geboren am 6. Februar 1887 ebendort, führt an Stelle des bisherigen Familiennamens den Familiennamen ‚Nali‘ ...“

Berlin, den 12. Dezember 1923

Der Justizminister
Im Auftrage Dr. Stornow“

Wěm přez mać, zo běchu Nahwoc najprjedy wotročcy, pozdžišo połburja a žiwnoće rjedy jako tajcy potom w němsskorěčnych dokumentach jako „Nahly“ zapisani.

Mój wulkowuj běše horliwy Serb. Jako wučeny pismikistajer a redaktor w Bělej Wodze a we Wojerecach bě tež wšudže znaty. Pozdžišo bydžeše we Wulkim Wjelko-

Serbscy kwasarjo z fararjom Černikom před Janskej cyrkwu we Wojerecach

wje a wot 1924 sem džělaše w Smolerjec knihičišćerni w Budyšinje. 1935 wozjewi přečiwo wójnje so měřjacu knihu „Moje dopomjenki na swětowu wójnu“ w maćernej rěči.

Z tym pozadkom kublaše svojich třoch synow, kiž ženje swoju zwjazanosć ze Židžinskej domiznu njezhubichu. Tak wopytowaše wosebje syn Pawoł po wójnje často nas doma. Ze swojimi 25 lětami běše Pawoł zahority serbski prócowar a w našich kónčinach wšudže znaty. Njepřekwapi, zo měješe tež z fararjom Černikom we Wojerecach wuske přečelske zwiski. Wšako prócowaše so farar Černik mócnje wo serbske kemše we Wojerowskej wosadze a Małe Židžino słušeše do wosady. Tež wo serbski dorost na tym polu so zajimowaše. A tak dóndže k tomu, zo Pawoł Nali, takrjec tež „w nadawku“ fararja Černika, wjace razow z mojimi staršimaj rěčeše, mje do Čěskeje na serbsku šulu posłać.

Wot 1947 běch potom w „připrawce“ we Warnočicach, hromadže ze serbskimi hólcami a holcami, tež ze susodnych Horow, z Kulowa a druhdže. Běžnje domoj

jězdzić wšak tehdy móžno njebě. Tam a sem dóstach mały list wot staršeju a 1949 naraz čistoserbski wot Korle Nalija, bratra Pawoła. Tam steješe mjez druhim: „... Dóstach wot Tvojeho nana ‚nadawk‘, na Tebje serbski list pisać. Doma to tak njemóža ... Waš mały Korlka (mój bratr, rodzeny 1940 – M. Š.) hižo jara derje serbsce rěči ...“ A na kóncu: „... přińdź strowy na prózdny domoj.“

A prózdny běchu tež za mnje jenička móžnosć, w domiznje so konfirměrować dać. Wšitycy druzy mojeje staroby běchu hižo konfirměrowani. We Wojerowskich cyrkwinskih knihach stej, zo bu 15. meje 1949 w cyłku 59 džěci konfirměrowane a dale so tam po słowje piše: „... und der unter Nr. 60 aufgeführte Junge (to sym ja – M. Š.) wurde am 21. August 1949 in der evang. Kirche von Pastor Tschernik konfirmiert ... Hoyerswerda, den 12. Oktober 1949.“ Jako hrono za moju konfirmaciju bě farar Černik wuzwolil 1. list japoštoła Pawoła na Timoteja, hdžež stej na 6. stawje w 12. štuće: „Wojuj to dobre wojowanje teje wěry; zapřimń wěčne žiwjenje, na kotřež tež sy powołany a sy pónať to dobre pónaće před wjele swědkami.“

A tak zmóžni farar Černik, zo po krótkim přihotowskim času jako jenički w poľnej „Małej cyrkwi“ we Wojerecach swoje swědćenje w maćeršćinje wotpožich. Moje wěrowanje 15. meje 1959 w samsnej cyrkwi farar Černik hižo wjace přewjesć njemóžeše, tak zahe nas na wěčnje wopušći.

Čitar so na kóncu snano praša: „Čehodla njeje pisar džensa naš serbski duchowny we Wojerecach?“ Na to dyrbj wotmołwić: Tehdy w lěće 1953, jako maturu zložich a rozsud za powołanje padny, praji mi dr. Frido Měšk, direktor našeje Serbskeje wyšeje šule w Budyšinje a mój wučer za stawizny: „Na přenim městnje trjebamy serbskich wučerjow a na druhim dobrych stawiznarjow. Ty póndžež do Lipska na wučerski studij za stawizny.“ A tak so sta.

Maks Šurman

Serbska konfirmacija we Wojerecach z fararjom Černikom

Foće: priwatnej

Erika Hantušowa 85 lět

Na Bože spěče woswjeći Erika Hantušowa w Poršicach swoje 85. narodniny. Jubilar-ka pochadza z Jatřobja, hdžež je so 17. meje 1922 jako džowka rybarskeho mištra Hermana Jurka a jeho mandželskeje Hany rodź. Šramic narodžiła. Nan džěłaše jako rybarski mištr na ryčerkuble w Kupoji. Mać, džowka kowarja Ernsta Šrama z Poršic, bě kucharka na Kupojskim ryčerkuble. Jurkec swójba bě wulka, Erika měješe wosom bratrow a sotrow. Dwaj bratraj wostaštaj we wójnje, jedyn zemrě jako džěčo.

Erika Jurkec chodžeše w Komorowje do ludoweje šule. Na to wopytowaše pokročowansku šulu w Minakale a naposledk w Poršicach. Wšitke jeje starše sotry běchu něšto časa jako domjace na farje w Poršicach džěłali. Tu služeše tež Erika wot lěta 1937 pola fararja Curta Handrika. W lěće 1939 přesydlili so z fary na Hantušec statok w susodstwje. Tam bě tehdy mać a hospoza zemrěła, a bur Hantuš trjebaše nuznje žonu do domjacnosće. 1943 wuda so Erika Jurkec na burskeho syna Gerharda Hantuša. Dwaj synaj, Pětr a Joachim, rodzenaj 1943 a 1945, z mandželstwa wuńdžeštaj.

Jedyn z njeju je hižo wjele lět wjesnjanosta Kubšiskeje gmejny.

Po wójnje so mandželski dom wróci. Hač do lěta 1960 hospodarještaj Hantušec mandželskaj na swojim statoku, potom dyrbeštaj kaž wšitcy druzy tež do produrstwa zastupić. Erika Hantušowa staraše so hač do wotchada na wuměnk w lěće 1986 wo hródz z ćelatami w Budyšinku. Samsne lěto 1986 zemrě jej muž. Džensa je wona hromadže ze swójbomaj swojeju synow w Poršicach žiwa.

Jubilar-ka je z wutroby Serbowka a wot džěćacych lět kruće wěriwa. Mjez swojimi serbskimi křesćanskimi sotrami a bratrami so jara derje čuje. Je drje lědma serbskeho cyrkwinskeho abo kublanskeho dnja abo wulěta Serbskeho busa, na kotrymž njeby pódla byla. Wosebita radosć su jej tež džensa hišće wopyty serbskich kemšow. Při wobnowjenju Poršiskeje cyrkwy w lěće 1988 zastarowaše rady a wulkomyslne pomocnikow, kotřiž dobrowólne na cyrkwi džěłachu. Jako wuměnkarka wobstarowaše wjele lět pilnje statok a zahrodka. Nětko pak sej wobćežnosće staroby žadaja, zo

Erika Hantušowa z Poršic Foto: priwatne

pomałšo stupa. Rady je ze swojimi swójbnymi, wosebje tež z wnučkami, hromadze.

Na dnju Božeho spěca móžeše so jubilar-ka nad wjele wopytom wjeselić, mjez druhim wot sup. Malinka z mandželskej a serbskeho wěrybratra Kurta Latki z Přiwćic. Poršiscy dujerjo pod nawodom Claudije Wićazoweje zatrubichu jej k česći kěrluše kaž tež serbskej ludowej spěwaj. Přejemy jubilarce tež z tuteho městna dale bohate Bože žohnowanje. **H.**

Z předsydstwa SET

Předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa wuradzowaše 15. meje w Serbskim domje w Budyšinje. Wone zaběraše so z lětušimi zarjadowanjemi. Su to cyrkwinski džeň we Wojerecach, nabožny tydžeň za džěći, pućowanje za swójby a so-

bustawska zhromadźizna. Swójbne pućowanje přihotuje so za sobotu, 15. september, a sobustawska zhromadźizna so zwoła za 31. oktober do Budyšinka.

Na posedzenju předležeše próstwa Michalskeje wosady w Budyšinje wo přiražku za znowapostajenje pomnika za připowědarjow Božeho słowa w serbskej rěči. Dla wobnowjenja Michalskeje cyrkwy bě so

pomnik dyrbjal přestajić a změje nětko centralniše městno před cyrkwu. Trěbnej stej hišće nowy granitowy postament a wobrubjenje wopomnišća. Předsydstwo SET wobzamkny, za tute džěla Michalskeje wosadže přiražku we wysokosći 750 eurow dać.

Přichodne posedzenje předsydstwa bude srjedu, 12. septembra, w Serbskim domje w Budyšinje. **Měrćin Wirth**

Chěžnikec mandželskaj z Cokowa złotaj jubilaraj

Sobotu, 12. meje, woswjećištaj mandželskaj Hanka a Maks Chěžnikec z Cokowa swój złoty kwas. Před 50 lětami, dnja 11. meje 1957, bě farar Jan Paler jeju w Hušćanskej cyrkwi zwěrował. Do samsneho Božeho domu jeju a kwasnych hosći nětko wosadny farar Gerd Frey na nutnosć witaše a jubilarow před wołtarjom požohnowa. Swjatočnu nutnosć wobrubichu Hušćanscy dujerjo.

Chěžnikec mandželskaj smětaj na 50 lět žohnowaneho zhromadneho žiwjenja zhladować. Wosebje džakownaj staj za swoju wulku swójbu, do kotrejež slušeja štyri džěći, wosom wnučkow a dwaj prawnukej. Syn Tomaš bydli ze swojej młodej swójbu doma, tak zo zawostanje kubło, kotrež bě džěd złoteje njewjesty, serbski bur Handrij Wirth, 1926 kupi, tež w přichodnej generaciji w swójbnym wobsydstwje. Přez wjele lět bě Wirthec-Chěžnikec kubło w Coko-

Złotaj mandželskaj Hanka a Maks Chěžnikec Foto: M. Wirth

wje centralne zetkanišćo za wšěch přiwuznych wulkeje Wirthec swójby. Tuž bě tež kwasna hosćina, kiž swjećeše so w Spytectach, zaso swójbne zetkanje nic jenož

Chěžnikec přiwuznych, ale tež kuzinow a kuzenkow jubilarke a dalších lubych přećelow.

Chěžnikec mandželskaj staj swěru herbstwo swojich předchadnikow pěstowałoj a dale dałoj. Kaž hižo jeju staršej staj čas žiwjenja w ratarstwje džěłatoj, najprjedy jako swobodna burska swójba, potom pod njelochkimi wostejnosćemi socialistiskeho ratarjenja. Přeciwo prudej časa wosta jeju swójba w přeněmčenej a džěla tež njecyrkwinskej wokolinje serbstwu a cyrkwi swěrna. Chěžnikec swójba je hižo lětdžesatki kruty stołp w cyrkwiskim žiwjenju Hušćanskeje wosady kaž tež w serbskim wosadnym žiwjenju.

Přejemy jubilaromaj, zo by temu hišće wjele lět tak wostało a zo by bohate Bože žohnowanje jeju a swójbných dale přewodžalo.

M.W./T.M.

Wopyt w zwonylijerni

Před něšto měsacami so zwěsći, zo je srjedźny zwón na wěži Michatskeje cyrkwyje w Budyšinje puknjeny. Zwón, kiž je hakle 14 lět stary, dyrbeše so wobnowić. Lijernja, kotraž bě hižo stary zwón wudžěłała, poskići so, nowy zwón darmo leć. Kónc haperleje bě tak daloko. Michatska wosada

dósta za sobotu, 28. haperleje, přeproše-
nje na leće noweho zwona. Tuž dojdže sej skupina sydom wosadnych do 600 km zdaleneho Brockscheida w Eifeli.

Sobotu rano w 7.00 hodź. mějachmy w lijerni być. Młoda žona, mišterka lijernje zwonow a wobsedzerka firmy knjeni Mark-

Žehliwa bronza lije so po wuskich hrjebičkach do njewidžomnych hlinjanych zwonowych formow pod zemju.
Foto: M. Wirth

Maas, powita nas a wopytowarjow z dalších štyrjoch wosadow. Na tutym dopo-
dnju měješe so cyłkownje pjeć zwonow leć. Najprjedy pak dóstachmy wjedženje po džěłarni a dokładny přednošk wo wšitkich džěłach při leću zwonow. To bě za nas jara zajimawe a wažne, wšako traje leće zwonow jenož někotre mjeišiny, přihot pak na pođdra do štyrjoch měsacow. W 9.00 hodź. běše potom tak daloko. Zhromadnje pomodlichmy so Wótčenaš a přitomny farar přešeše wo Bože žohnowanje za džěło, kotraž měješe so zdokonjeć. Z wulkeho kotoła, kotryž so z wolijom tepi, wužórli so židka, žehliwa bronza do wuskich kanalow a zhubi so přez małe džěry do zemje, hdžež stejachu za nas njewidžomne formy z hlíny. Z dalších džěrkow wustupi wótrě hwizdajo horcy powětr. Sydom džěłačerjow, mjez nimi wobsedzerka lijernje a jeje synaj, při wulkej horcoće měr-
nje džěłaše. Bě to imponantny napohlad a kóždemu přińdže Schillerowa baseň „Die Glocke“ do myslow.

Po někak poť hodźinje bě wšitko nimo. Džěłačerjo wotsadźichu sej swoje nahtowniki. Na jich mjezwočach bě wulke napinanje a spokojnosć ze zdokonjanym džěłom widžeć. Po leću maja zwony wosom dnjow wustudnyć, přjedy hač so njedozhotowjeja a do wosadow dowjezu. Bórže budže so naš zwón na wěži Michatskeje cyrkwyje připrawić. To budže potom přiležnosć za dalšu rozprawu.
Měrcin Wirth

140 lět w Budyšinje: Nutrkowne misionstwo – diakonija

W leće 1867 založi so w Budyšinje Hornjołužiske towarstwo za nutrkowne misionstwo. Iniciator a přěni předsyda běše knjez nad Łuhom a Čornym Chołmcem von Schönberg-Bibran, praktiski organizator pak bě Hođzijski farar Jaroměr Hendrich Imiš.

Dnja 22. meje spominaše Diakoniski skutk w cyrkwiskim wokrjesu Budyšin na 140. róčnicu swójeho založenja. Předsyda superintendent Reinhard Pappai móžeše cyly

rjad čestnych hosći w džiwadle na Budyškim hrodze powitać. Swjedžeński přednošk měješe Ines Peters, nawodnica žiwjenskeho poradźowanja Budyskeje diakonije. Wona rysowaše na dostojne wašnje puć wot Imišoweho towarstwa přez skutkowanje po Druhej swětowej wójnje hač k džensnišemu džětu w službje blišeho. Po přednošku wotewri so w předrumnosći wustajeńca z fotami Jürgena Maćija. Wón je wjele wobydlerjow swojeje ródneje wsy Lichanja, tajkich, kaž su, před běłym pozadkom fotografował. Hdyž jim do mjezwoča, do wočow hladamy, móžemy swoju domiznu a swójeho blišeho spóznać. Naposledk čitaše Budyski spisowacel Andreas Hennig ze swójech basnjow.

K jubilejej wuda so swjedženski spis ze wšelakimi přinoškami. Na spočatku steja postrowy politikarjow a zastupjerjow cyrkwyje. Nimale wšitcy počahuja so na založerski skutk fararja Imiša a wuzběhuja jeho zaslužby wo saksku diakoniju. Slěduja přinoški k stawiznam Budyskeho towarstwa. Na kóncu předstajeja so wšelake džěłowe wobtuki diakoniskeho towarstwa. Spis je wuhotowany z historiskimi wobrazami a z fotami Jürgena Maćija, štož jemu rjany, dostojny raz spožča.

Jubilej běše dobra přiležnosć, zastužby serbskeho fararja Imiša wo našu cyrkej a jeje skutkowanje za blišeho do pomjatka zwolać. Běše pytnýc, zo ležeše něšto z jeho ducha nad zarjadowanjom. **Jan Malink**

Nawodnica žiwjenskeho poradźowanja Budyskeje diakonije Ines Peters měješe swjedženski přednošk. Foto: B. Dolgow

K jubilejej wudaty swjedženski spis, wuhotowany z fotami Jürgena Maćija wo ludžoch z Lichanja

Krajna synoda

Wot 20. do 23. apryla wotmě so krajna synoda Sakskeje w Drježdžanach. Synoda steješe pod temu „Zmužitosć k misionstwu“. Z nej zaběrachmy so cytu sobotu. Přeprošeni běchu tež hosćo z eforijow. Rańša nutrnosć dopominaše na čěmne strony w stawiznach misionstwa w Americe w přenjej połojcy 16. lětstotka. Po tym pokaza so w třoch referatach na wšelake aspekty rozšěrjenja Božeho słowa.

Dr. Wolfgang Reinbold zaběraše so z prašenjom „Šta bě misionstwo za přenich křesćanow?“. Wulke misioniske zhromadźiny běchu skerje ředke a jenož pola Pawoła znate. Najbóle postarachu so žony wo rozšěrjenje dobreje powěsće Jezusa w čišinje swójby. Woni wučachu swoje džěci w Jezusowym duchu a wukonjachu dobry wliw na swójich muži. Jich přikładne žiwjenje wuskutkowaše so tež na domjacnosć a wokolinu. Jich přecelnosć napřećo cuzym bě znata. Tak při wzachu tež njewólnicy w tajkich swójbach husto nowu wěru. Wosobinski dobry počah bě wažny zakład za rozšěrjenje křesćanstwa. Wone pomatu, ale stajnje rosćeše.

Prof. dr. Harald Schroeter-Wittke, ewangelski křesćan z Paderborna, rozmyslowaše wo temje „Misionstwo jako podžěl na Božim póstanju“. W poslednich 500 lětach je móc cyrkwy woteběrała a wotstronjenje čišća ke kemšichodzenju je k temu wjedło, zo mamy skerje mało wopytane kemše. Nic křesćenjo su nošerjo misionstwa, ale Bóh sam. Wón da symjenju rosć. Cyrkej ma jenož nadawk, symjo šćedriwje wusywać, wědžo, zo husto jenož mało na plódnú zemju padnje. Misionstwo njeznjese nućenje. Dowěra do čłowjekow, kotřiž Bože słowo připowědaja, je přeni krok k přijimanju wjesołego poselstwa. Dawanje a branje je na woběmaj stronamaj. Tež posoť so přeměni z rosćenjom a přiběranjom wěry.

Indiski farar Manoharan, kiž je džewjeć lět w Němskej jako referent za Azisku džětať, je z wulkej chwalbu a džakom na němских misionarow spominať, wosebje na Bartromja Ziegenbalga z Połčnicy. Wón řečeše wo nutřkowym misionstwie w Němskej. Džiwa so, zo ludžo w Němskej jenož čězko wo swójej wěrje powědaja. Wěra njesmě dale być priwatna naležnosć, ale dyrbi do zjawnosće. Njetřebamy so do kuta stajić dać, ale móžemy wjeseli na wuswobodžacu móc pokazać, kotraž so přez hłuboki počah k Jezusej Chrystusej zmóžni. Tu móžemy wot křesćanow w Indiskej wuknyć.

W 12 skupinach so po wobjedze konkretne temy předstajichu a synodalajo a tež hosćo so wo wšelakich móžnosćach rozmołwjachu. Zapisach so do skupiny z temu „Wo wěrje mjelčo řećeć“ z fararjom Klaus-Jürgenom Diehlom. Dwacećo wob-

dželnicy wopisachmy při předstajenju, čehodla mějachmy runje na tutej temje zajim. Farar Diehl w zawodze zwěsći, zo je w towaršnosći zajim na awtentiskim žiwjenju čłowjekow. Tehodla je wažne, zo spytamy naše nazhonjenja we wěrje do słowow zdrasćić, kotrež tež njekřesćan zrozumi a kotrež su jemu tež wěrjepodobne. Rozsud njestanje so we hłowje. Tehodla tež njejsu argumenty tak wažne, wjele bóle je dobry počah zakład za dobry rozsud. Komunikacija bjez słowow ma wažny podžěl na dobrým poměru. Je pomocne, hdyž móhli w njekřesćanu „kandidata wěčneho žiwjenja“ a Božu kreaturu wudzeć. Njebojmy so před nim, ale dajmy jemu Jezusowu lubosć dale! Spomóžne je, hdyž sej na samsnej runinje do wočow hladamy, kedžbliwje na njeho sľuchamy a jeho do wuskosćow njeřinjesemy. Wobmysľmy tež w tajkich rozmołwach, zo ma Bóh sam zajim na dobrým puću kóždého stworjenja.

W přenjej skupinje zaběraše so bratr Kai Schmerschneider, zamołwity za wučbu cyrkwinskih rumnosćow (Kirchraumpädagogik) w našej krajnej cyrkwi, z wliwom wočinjenych cyrkwjow na wšelake skupiny ludži. Je to dobra móžnosć za wotewěranje wutrobow a wokřewjenje dušow. Mnohe aspekty hodža so zaplesć, zo by so tuť zaměr docpěť.

W druhej skupinje předstaji farar Michael Schleinitz seminar „Spirituelnosć we wšědnym žiwjenju“. Seminar traje poť lěta a poskići so wot wosadneho kolega VELKD w Celle. Jónu wob tydžeň zetkawa so skupina a zdžěta sebi znajomnosće wo elementach kemšow. Njeńdže tu wo teoriju, ale wo spirituelnu móc elementow.

W dalšej skupinje dožiwichu Boži dar čišiny a rozmyslowachu wo tym, z čim chce Bóh nas w čichich časach wobdarić. Farar Heiner Bludau pokaza na wšelake poskitki w Domje čišiny w Grumbachu pola Wilsdruffa.

Farar Bernd Richter rozprawješe wo wšědných nazhonjenjach připowědanja Božeho słowa w nowych medijach, wo tym, kak ma wón ewangelij do maksimalnje 140 sekundow stłóćić a kak wón to čini, zo bychu najwšelakoriši připosľucharjo w tajkich wokomikach tež na słowa sľuchali.

Dyšepastyr policije farar Hans-Christoph Werneburg řečeše wo čězach a tež šansach dyšepastyrstwa w akutnych padach (Notfallseelsorge).

Na dyšepastyrstwo pola susodow pokaža farar Roland Kutsche. Jenož hdyž móžemy intensiwnje připoskać, zhonimy snadź něšto wo woprawdžitych nuzach susoda. To pak móže hižo wažny nastork za njeho być a trochu swěťta do dušinyh nuzow přinjesć.

Wo skrućenje zhromadneho džěta mjez wosadu a diakoniju džěše w skupinje z Rotraut Kießling a fararjom n. w. Gernotom Wernerom.

„(Wo)pytać a namakać“ bě dalša tema w skupinje z fararjom Ulrichom Laeplu. Njeje to jenož wěć fararja. Tak kaž Bóh nas pyta, móžemy so tež sami na puć podać, zo bychmy druhich pyťali a wopyťali. Při tym dyrbimy strach před wotpokazanjom přewinyć. Składnosće za wopyť přeco namakamy. Tajke džěťo je wažny srědk za natwar wosady.

Regina Voigt a sup. Matthias Weismann předstajita projekt „Křesćenjo přeprošuja na rozmołwu“ z eforije Borna. Projekt so poľdra lěta pripravowaše a traješe poť lěta. 350 wosadnych je sobu džěťalo. 700 ludži je přeprošenju scěhowaťo. Wšitkich je projekt zwjeseliť a wobohaćil.

Farar Gerald Brause a Dana Wünschmann powědaťta wo džěle młodostnych w Großgrabe, kotřiž ze zahoritoscú kemše pripravuja.

W poslednej skupinje wabješe farar Manoharan z Indiskeje za nowe styki z wosadami w krajach druhich kontinentow. Tajke styki móža horicont rozšěrjeć a swójске problemy w druhim swětle pokazać. Tež dowěra do Boha hodži so znowa nawuknyć a wuswobodžaca móc wěry hľubšo nazhonić.

W přestawkach móžachmy so na wšelakich taflach z dalšimi projektami zeznać. Cyťkownje je so tuť dzeň z wulkej prócu pripravowať. Synoda je wosady přeprošyla a namoľwila, zo bychu misionstwo dale jako wažny nadawk zapřimnyli a wšě móžnosće wužiwali, zo by wjace ludži počah k Bohu namakaťo a wobchowaťo. Bóh chcyť dać, zo symjo derje zeschadža.

*

Ze zakonjow bě tón wosebje w diskusiji, kiž rjaduje w přichodze přisľušnosć cyrkwinskih sobudžěťaćerjow w cyrkwiskim předstejićerstwie. Předľoha nochcyše dale sobudžěťaćerjow w gremiju džěťodawarja měć. Kompromis so z tym namaka, zo smě w přichodze jedyn cyrkwinski sobudžěťaćer čľon předstejićerstwa być. W nowym zakonju je zapisane, zo so staroba wolejow wot 16 na 14 lět zniži.

Mjez druhimi rozprawami sľyšachmy tež rozprawu wo diakoniskim skutku wot direktora Christiana Schönfelda. Dóstachmy zaso wobšěrnú brošuru wo džěťawosći.

Synoda wobzamkny tři wozjewjenja:

1. k prawicarskoekstremnym a nječłowjeskim skutkam a zmyslenjam w Sakskej,
2. k G-8-wjerškej wot 6. do 8. junija w Heiligendammje,
3. k zamołwitosći při klimatiskej změnje.

Přichodne a poslednje zeńdzenje 25. krajneje synody Sakskeje wotměje so, da-li Bóh, wot 16. do 19. nowembra.

Handrij Wirth

Wo cyrkwjach Serbow w Awstralskej

W lécu 2002 dojdě se architekta dr. Anat Geva, profesorka na fakulce za architekturu na Texas A&M uniwersite, do Južnej Awstralskeje a do Thomastown (Westgarthtown) sewjernje Melbourn, zo by studowała tamniše wjesne serbske cyrkwe. Wona wuměri a dokumentowała wosom wjesnych serbskich cyrkwjow w Južnej Awstralskej a wonu jednu we Westgarthtownje we Victoriji.

Prjedy hač so k cyrkwjam poda, wopyta dr. Geva Lutherski archiw w Adelaidze w Južnej Awstralskej, hdžež namaka material wo stawiznach serbskich sydlišćow w Awstralskej. Tutón material wopřija historiske dokumenty a ilustracije a, štož bě najwažniše, listy mjez wupućowarjemi, kotřiž běchu do Awstralskeje přišli, a jich swójbami, kiž běchu do Texasa wupućowali abo doma we Łužicy wostali. Tute listy posrědkowachu začišć wo žiwjenju a wěrje Serbow.

Druha kročel projekta bě potom jězba do wjesnych kónčin sewjerowuchodnje

Dr. Anat Geva w léce 2002 při swojich slědženjach w Awstralskej Foto: A. Geva

Adelaide k cyrkwjam w sydlišćach kaž St. Kitts, Ebenezer, Dutton a Peter's Hill. Tute cyrkwe natwarichu so w jara wotležanych kónčinach a zastarachu so jako filiale wot fararjow z wokoliny, kiž we wěstych wotstawkach sem přijědžechu. Hačrunjež njemějachu Serbja na městnje žanych swójskich nabožnych wjednikow, wobchowachu sej swoju wěru a swoju serbsku kulturu a identitu. Je zajimawe zwěsćić, zo so tutón trend hišće džensa dale wjedže, na příklad z tym, zo spytaja ludžo, kiž tam džensa bydla, zdđeržec tradicije Serbow přez wuchowanje někotrych jich cyrkwjow (na př. w Ebenezer, Dutton). Bohužel so někotre z něhdy serbskich cyrkwjow džensa wjace jako Bože domy njewužiwa. Je to scěh woteběraceje ludnosće w tutych wjesnych kónčinach. Někotre cyrkwe so jenož hišće při wosebitych skladnosćach wužiwa (na př. w Peter's Hill); druhe su so předali na priwatnikow a wužiwa so jako prózdinske domy (na př. cyrkwi swj. Pětra a swj. Pawoła w St. Kitts). Najwjace z tutych džensa hinak wužiwanych cyrkwjow ma pak hišće wonkowny napohlad Bože domu.

Dr. Geva zakónči swoju awstralsku jězbu w Melbournje, hdžež wopyta běrow serbskeho towarstwa Wendish Heritage Society Australia, Inc., a hdžež zetka so z Gladys Koch a Johnom Noackom. Hromadže wopytachmy potom serbsku cyrkwe we Westgarthtownje.

Dr. Anat Geva chce skladnosć wužić a so wšěm přecelnym ludžom w Awstralskej

džakować, kiž jej pomhachu sej dojeć k tamnišim wotležanym cyrkwjam, kiž jej přistup do nich zmóžnihu a ju ze stawizničkami, dokumentami a historiskimi fotografijemi zastarachu. Džak słuša tež Texas A&M uniwersite, kotraž je projekt ze stipendijom podpěrała.

Z wopytom dr. Gevy loni w lécu we Łužicy, z wuměrjenjom a dokumentowanjom tamnišich cyrkwjow, wotzamkny so slědžerski cyklus wo Božich domach Serbow w Němskej, Awstralskej a Texasu. Bě to wjeršk jeje studijow wo wliwje originalneje nabožneje architektury Serbow na Bože domy, kiž natwarichu sej w swojej nowej domiznje – w Texasu a w Awstralskej.

Na třoch kontinentach nahromadženy material budže so nětko wědomostnje wuhódnoćić. Najprjedy ma so zestajić datowa baza. Scěhować maja přednoški na wědomostnych konferencach, přinoški w fachowych časopisach a naposledk wudaće knihi.

dr. Anat Geva

Cyrkej we Westgarthtown pola Melbourn w staće Victoria, natwarjena 1856 wot Serbow z Hornjeje Łužicy a džensa hišće jako cyrkej wužiwana

Cyrkej w Peter's Hill w Južnej Awstralskej. Tudyšu wosadu založichu serbscy wupućowarjo z Delnjeje Łužicy w léce 1856. Džensa so tu jenož hišće k wosebitym skladnosćam kemše swjeća.

Nutřkowny napohlad Ebenezerskeje cyrkwe. Ebenezer je bibliske mjeno a reka přetožene „Kamjeň pomocy“. W přenich lětach po založenju sydlišća je so tu tež serbsce předowało a w žuli serbsce wučilo. Cyrkej je džensa wobnowjena a so dale jako Boži dom wužiwa.

Cyrkej w Ebenezer w Južnej Awstralskej. Sydlišćo Ebenezer založichu w léce 1852 pobožni lutherscy Serbja, kiž běchu patoržicu 1851 na łodži „Helena“ do Awstralskeje došli. Wjetšina tuteje dohromady 92 wosobow ličaceje wupućowarskeje skupiny pochadžeše ze wsow Hrodzišćanskeje a Bukečanskeje wosady, jich wjednik bě Jan Swora z Droždžija.

Powěšće

Swjaty Jan je róžow nar

W juniju swjećimy dzeń swjateho Jana. Měrčin Nowak-Njehorński je nam jeho jako zahrodkarja narysował.

Repro: Serbski muzej

Budyšin. 9. meje přednošowaše Serbski superintendent Malink před katechetami Budyškeho cyrkwinskeho wokrjesa. Rěčeše wo stawiznach, wo naložkach a wo přitonym položnju Serbow. Wšelake nazhonjenja, na přikład wo přiwěrkach a wo narodnym položnju, móžachu wobdźělnicy dodać. W Budyskim cyrkwiskim wokrjesu skutkuje někak 15 přistajenych katechetow w 36 wosadach.

Drježdźany. Wot 11. do 20. meje přewjedže so zaso nadržna zběrka diakonije. Pod heslom „(Wu)puće pytać – namakać – hić“ zběraše so tónkróć za dźěło swójbných, partnerskich a žiwjenskich poradźowanjow.

Malešecy. Na dwěsć kemšerjow zhromadzi so Bože spēće, 17. meje, w swjedženskim stanje k němsko-serbskim kemšam. Liturgiju spēwaše wosadny farar Noack, dwurěčne předowanje měješe sup. Malink. Dujerjo z Poršic kaž tež cyrkwinske chóry z Chwaćic, Malešec a Hućiny kemše wobrubichu. Po kemšach zaklinčešter tež serbskej ludowej spēwaj z knihi, kiž bě SET Ioni za dujerjow wudało. Połojca nahromadzeneje kolekty ma so naložić za němske

wudaće knihi „W Malešecach před sto lětami“, kotruž bě w Malešecach rodženy farar Korla Awgust Sykora napisał. Dwurěčne kemše na dnju Božeho spēća su w Malešecach wot lěta 2000 z wašnjom.

Łaz/Rowno. Na swojim zajězdze do Łužicy zeznajomichu so sobustawy šleskeho wotrjada ewangelskeho rjadu johanitow pjatk, 18. meje, z ewangelskimi Serbami. We Łazowskej cyrkwi witaštaj jich wosadny farar Gnüchtel a sup. Malink, kotryž předstaji w krótkim přednošku zaštosć a přitomosć Serbow. Łazowska spēwna skupina zanjese w serbskej drasće Zejlerjowe spēwy. Před pomnikom Zejlerja porěča spisowacelka Elke Nagel. Po wopyće Domu Zejlerja a Smolerja wjedžeše wuprawa johanitow dale do Rowneho, hdžež wopytachu dom Hanza Njepile. Tam witachu jich mjez druhim Manfred Hermaš, Slepjanske kantorki a Rowniske glosy.

Dary

W aprylu je so darilo za Pomhaj Bóh 12 eurow. Bóh žohnuj dar a darcěla.

Spominamy

Před 130 lětami, 3. junija 1877, zemřě w Mount Gambier w Awstralskej serbski farar **Handrij Kapler**. Wón pochadžeše z Hłupońcy w Hornjowujězdžanskej wosadze, hdžež bě so 16. nowembra 1802 jako přenje dźěćo šewca a chěžkarja Friedricha Wilhelma Kaplera narodźił. Po studiju teologije dósta 32lětny 1834 swoje přenje zastojnstwo jako druhi duchowny pod fararjom Hatasom w Njeswaćidle. Hižo za lěto zaso woteńdže, do Wósporka, hdžež běchu jeho 1835 za fararja powołałi. Tu skutkowaše w susodstwyje fararja Jana Kiliana w Kotecach, kiž so hižo dotho z mysličku wupućowanja nošeše a skónčnje 1854 sta Serbow do Texasa wjedžeše. Tež Handrij Kapler rozsudži so za wopušćenje domizny. Jeho přičiny za to njeznajemy. Po wšěm zdaću měješe ćeže w swojim Wósporskim zastojnstwyje. Wón sam znajmjeńša rěčeše wo „njezbožownym wosudze“, kiž jeho do cuzby wuhna. 1848 wupućowa Handrij Kapler z mandželskeja a šěsć dźěćimi na plachtaku „Victoria“ do Awstralskeje. W juniju w Hamburgu wotjědžechu, w nowemburu do Adelaide dojedžechu. Handrij Kapler bě jenički serbski farar, kiž je hdy do Awstralskeje wupućował. Po nim přindžechu stotki Serbow na tutón kontinent. Mnozy so w cuzbje žedžachu za serbskim duchownym, wospjet tež prošace listy do Łužicy sćecechu, zo by tola serbski farar k nim přišoł. Handrij Kapler by rady Serbam služil, tola či jeho njerodžachu – dla jeho liberalnych nabožnych nahladow a dla jeho njezbožownych swójbných wobstejnosćow. Mandželskaj běštaj so rozešoł, žona so sama skromnje ze šicóm a płokanjom w Ade-

laide žiwješe. Wosamoćeny čahaše Handrij Kapler najprjedy něšto lět po kraju, služo wšelakim němskim wosadam, doniž sej 1860 jako trajnu wosadu St. Martin w Mount Gambier njenamaka, hdžež potom hač do smjerće wosta. **T.M.**

Přeprašujemy

02.06. sobota

15.00 ekumeniske wosadne popoždnyje w Drježdžanach w cyrkwi swj. Jozefa na Rehefeldskej (sup. Malink)

03.06. swjata Trojica

10.00 kemše w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za dźěći (sup. Malink)
12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

10.06. 1. njedžela po swjatej Trojicy

14.00 kemše w Lubnjowje we wobłuku wulěta ze Serbskim busom

24.06. dzeń Jana křćenika

12.00 nutrnosć w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

26.06. wutora

19.30 bibliiski kruh w Budyšinje na Michałskej farje

01.07. 4. njedžela po swjatej Trojicy

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za dźěći (sup. Malink)
14.00 kemše w Nowym Rogowje
14.30 wosadne popoždnyje w Slepom (sup. Malink)

07.07. sobota

14.00 zahajenje cyrkwinskeho dnja w Janскеj cyrkwi we Wojerecach

08.07. 5. njedžela po swjatej Trojicy

10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Janскеj cyrkwi we Wojerecach

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čiše: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen

Přinoški a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadza mjesačne. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud, kotraž dostawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement plaći 8 eurow.